

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2000 rd

Regeringens proposition med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 februari 2000 en proposition med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning (RP 184/1999 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Ilari Hannula, justitieministeriet
- riksdagens generalsekreterare Seppo Tiitinen
- överinspektör Kari Pastuhov, inrikesministeriet
- justitierådet Liisa Mansikkamäki, högsta domstolen
- hovrättsrådet Juha Paimela, Helsingfors hovrätt
- tingsdomare Sakari Luojola, Åbo tingsrätt
- statsåklagare Jarmo Rautakoski, Riksåklagarämbetet
- överinspektör Sanna Heikinheimo, centralkriminalpolisen
- kriminalöverkommissarie Jouko Salo, polisinnrättningen i Helsingfors härad
- säkerhetschef Seppo Ronkainen, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- ordföranden, professor Olli Mäenpää, Opinionsnämnden för massmedierna
- advokaten Aarno Arvela, Finlands Advokatförbund
- chefredaktör Timo Vuortama, Finlands Journalistförbund

- ordförande, advokaten Matti Wuori, Jurister för de mänskliga rättigheterna r.f.
- ordförande Jarkko Sipilä, Oikeustoimittajat ry
- vice verkställande direktör Håkan Gabrielson, Tidningarnas Förbund
- chefsjuristen Marja-Leena Tuomola, Suomen kaupallisten televisioiden liitto ry
- ordförande, polischefen Tapani Tiilikainen, Suomen Nimismiesyhdistys ry
- ansvarige häradsåklagaren Kari Ranta, Suomen Syyttäjähdistys ry
- ansvarige chefredaktören Vesa-Pekka Koljonen
- professor Pekka Koskinen
- professor Raimo Lahti
- professor Ari-Matti Nuutila
- professor Kaarlo Tuori
- professor Terttu Utriainen
- professor Pekka Viljanen.

Samband med andra handlingar

Förra valperioden lämnade riksdagen en proposition (RP 239/1997 rd) med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning. Propositionen förföll eftersom riksdagen inte hann slutföra behandlingen under valperioden. Grundlagsutskottet hann däremot lämna utlåtande i saken (GrUU 36/1998 rd). Lagutskottet har haft tillgång till utlåtandet vid behandlingen av den nya propositionen.

Delvis samtidigt med denna proposition har utskottet behandlat ett utlåtande om en proposition med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 34/1999 rd). Regeringen föreslår ändringar i bestämmelserna om polisens befogenheter. Bestämmelserna där om skydd för områden

som omfattas av hemfriden och för vissa andra områden följer formuleringarna i propositionen med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att de gällande bestämmelserna om hemfridsbrott, olovlig avlyssning och olovlig observation i 24 kap. strafflagen samt om ärekränkning och kränkning av privatliv i 27 kap. revideras och samlas i ett nytt 24 kap. om integritet, frid och ära. Revideringen syftar till att precisera och modernisera bestämmelserna om hemfrid och ärekränkning, som härstammar från förra århundradet. Vidare avser propositionen att utvidga det straffrättsliga skyddet för privatliv på vissa punkter.

Enligt propositionen klassificeras hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott, olovligt intrång och grovt olovligt intrång som fridsbrott. Privatlivet skall fortfarande skyddas mot bl.a. obehörigt intrång, oväsen och observation, särskilt på hemfridsskyddade platser. De områden som skyddas av hemfrid i den nya lagen är ungefär desamma som för närvarande, men lagen har en mer ingående definition. De särskilda bestämmelserna om så kallad offentlig hemfrid och ämbetsfrid ersätts med nya straffbestämmelser om olovligt

intrång. Bestämmelserna erbjuder skydd för dels myndigheter, dels affärslokaler och kontor.

Straffbarheten för olovlig observation utsträcks på vissa villkor till att också gälla observation av personer som befinner sig i dessa lokaler. Bestämmelserna om avlyssning och upptagning av tal med hjälp av teknisk anordning ingår i paragrafen om olovlig avlyssning. Skyddet för annan kommunikation kommer fortfarande att fastställas på grundval av bestämmelserna om kränkning av kommunikationshemlighet i 38 kap. En ny bestämmelse om spridning av information som kränker privatliv ersätter den gamla bestämmelsen om kränkning av privatliv med samma innehåll. Bestämmelserna om smädelse och förolämpning ersätts av straffbestämmelser om ärekränkning och grov ärekränkning.

Samtidigt ändras hänvisningen till strafflagen i lagen om integritetsskydd vid telekommunikation och dataskydd inom televerksamhet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ungefär tre månader efter att de har antagits och blivit stadfästa.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Den föreliggande propositionen är ett led i totalrevideringen av strafflagen. Vissa av de gällande bestämmelserna är över hundra år gamla och finns kvar i sin ursprungliga form. De är därför uppenbart föråldrade. Det straffrättsliga skyddet för privatlivet och hemfriden kompletterades på 1970-talet på grund av massmediernas arbetsmetoder och den tekniska utvecklingen.

Nu ses innehållet och uppställningen i paragraferna över samtidigt som de ändras i överensstämmelse med framställningssättet i totalrevideringen av strafflagen. Systematiken förbättras genom att straffbestämmelserna om integritet, frid och ära samlas under ett enda kapitel, 24 kap. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Hemfridsskyddat område

Ordet hemfrid används i både en konstitutionell och en straffrättslig betydelse. Enligt 10 § 1 mom. grundlagen är vars och ens hemfrid tryggnad. Konstitutionen ser hemfriden i ett snävare perspektiv än straffrätten. Detta påpekar grundlagsutskottet i sitt utlåtande.

Den straffrättsligt skyddade hemfriden föreslås bli definierad i 11 § i 24 kap. strafflagen. Enligt bestämmelsen är bl.a. bostäder, semesterbostäder och övriga utrymmen som är avsedda för boende, såsom hotellrum, tält, husvagnar och fartyg som kan bebos hemfridsskyddade platser. I motiveringen till bestämmelsen preciserar regeringen vad som avses med hemfridsskyddet för fordon. Enligt propositionen jämföras husvagnar med husbilar och förarhytten i långtradare, om där finns en del som är avsedd för övernattnings. Utskottet framhåller att långtradare i vanligt språkbruk syftar på olika typer av dragbilar med släpvagn. Men långtradare täcker bara en del av dragbilarna. För tydlighetens skull föreslår utskottet att hemfriden skall gälla olika typer av motordrivna fordon i vägtrafik, som har pausutrymmen för övernattnings.

I 5 kap. 1 § tvångsmedelslagen finns bestämmelser om förutsättningar för husrannsakan. Bestämmelsen talar inte om hemfrid utan räknar upp var husrannsakan är tillåten: byggnader, rum, slutna förvaringsställen och kommunikationsmedel. Hemfridsskyddet i straffrättslig bemärkelse avser således ett mer avgränsat område än det i bestämmelsen om husrannsakan avsedda området, till exempel när det gäller kommunikationsmedel. Detta är inte speciellt uppseendeväckande, eftersom straffprocessuella tvångsmedel inte behöver regleras enligt samma kriterier som strafflagen måste skydda vissa platser.

Brott mot offentlig hemfrid och ämbetsfrid (offentlig frid)

Den offentliga hemfriden och ämbetsfriden skyddas i 24 kap. 1 § 2 mom. strafflagen och i en bestämmelse från 1999 om ofog i 17 kap. 13 § i samma lag. Bestämmelserna överlappar varandra på vissa ställen. Regeringen föreslår att över-

lappningarna undanröjs genom att nya 3 och 4 § i 24 kap. gäller den som gör intrång i, i smyg eller genom att vilseleda någon inträder i, gömmer sig eller stannar kvar i ett ämbetsverk, en affärslägenhet, ett kontor, en produktionsinrättning och en möteslokal. Hädanefter skall det vara straffbart att störa ordningen i ämbetsverk, på kontor och i affärer genom att föra oljud.

Straffskalan för olovligt intrång föreslås gå från böter till fängelse i högst sex månader. Bestämmelserna har kritiserats för att den allmänna rätten att gripa någon enligt 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen inte får tillämpas när någon stör ämbetsfriden genom att föra oljud. Utskottet menar att skrivningen inte försämrar de anställdas ämbetsfrid. Om någon som för oljud på ett ämbetsverk inte avlägsnar sig när han eller hon av personalen uppmanas att lämna lokalen utan stannar kvar, kan han eller hon straffas för olovligt intrång enligt 3 § 1 mom. 2 punkten strafflagen. I sådana fall får den allmänna rätten att gripa någon tillämpas.

Regeringen föreslår att de gällande straffbestämmelserna för offentlig hemfrid i 24 kap. delas upp på två paragrafer. Den ena paragrafen, 3 §, föreskriver om olovligt intrång och den andra, 4 §, om grovt olovligt intrång. Den som tränger sig in, i smyg eller genom att vilseleda någon annan inträder, gömmer sig eller stannar kvar i de rum, byggnader, lokaler eller områden som avses i lagen gör sig skyldig till olovligt intrång. Utskottet anser att de föreslagna brottsrubriceringarna är misslyckade. De är inte informativa och stämmer inte överens med gärningarna i paragrafen.

Störande samtal och annan störande telekommunikation

Enligt 24 kap. 3 a § strafflagen är det straffbart att störa någon annans hemfrid genom "uppringning till honom i telefonapparat". Straffbarheten för okynnessamtal gäller inte bara brott mot hemfriden utan till exempel också störande samtal till en mobiltelefon är straffbara enligt paragrafen. På den punkten ändrar propositionen gällande praxis. Störande samtal bestraffas som *hemfridsbrott* bara, när de rings till hemfrids-

skyddade platser och som *ofog*, när de rings till ämbetsverk, kontor, affärer eller andra liknande platser.

Bestämmelserna om informations- och kommunikationsbrott i 38 kap. 5—7 § strafflagen skyddar post- och teletrafiken. Brottsrekvisitetet kräver att någon stör eller hindrar post- eller teletrafiken. Paragraferna avser inte att skydda medborgarna för störande samtal eller pinsamma respektive icke-önskvärda meddelanden, till exempel textmeddelanden, e-post eller fax. Det är enligt utskottet befogat att det i något lämpligt sammanhang utreds vilken roll denna typ av trakasserier spelar. Samtidigt bör det utredas om det rättsliga skyddet måste utökas.

Detaljmotivering

1 Lag om ändring av strafflagen

2 § *Grovt hemfridsbrott*. I 1 punkten talas om både gärningsmannen och den som är delaktig i syfte att begå en gärning. Däremot talar 2 punkten bara om gärningsmannen. Utskottet föreslår att 2 punkten för tydlighetens skull kompletteras med den som är delaktig.

3 och 4 § *Olovligt intrång och grovt olovligt intrång*. Med hänvisning till den allmänna motiveringen föreslår utskottet att brottsrubriceringen för gärningarna slås ihop till *brott mot offentlig frid*. Därför måste paragrafrubrikerna och brottsrubriceringarna i texten ändras till brott mot offentlig frid respektive grovt brott mot offentlig frid.

5 § *Olovlig avlyssning*. I detaljmotiveringen framhåller regeringen att det är straffbart att avlyssna och uppta tal av en person som vistas på ett hemfridsskyddat område enligt 1 mom. 1 punkten eller andra ljud som avses i lagrummet, oavsett om avlyssningsanordningarna och avlyssnaren befinner sig innanför eller utanför hemfridssfären. Av formuleringen kan man få den uppfattningen att straffbarheten kräver att apparaturen för olovlig avlyssning måste finnas på en hemfridsskyddad plats. Utskottet föreslår

att formuleringen ändras för att den klart och tydligt skall motsvara sitt syfte och motiveringen i propositionen.

6 § *Olovlig observation*. Enligt paragrafen är det straffbart att obehörigen med teknisk anordning iakttä eller avbilda en person. Det straffrättsliga skyddet gäller på hemfridsskyddade platser, på toaletter, i omklädningsrum eller andra liknande platser. Dessutom gäller skyddet för personer som vistas i byggnader, lokaler eller omgärdade områden dit allmänheten inte har tillträde.

I 2 mom. utsträcks skyddet för olovlig observation till platser som är skyddade mot olovligt intrång. För att gärningen skall vara straffbar krävs det i motsats till vad som är fallet för hemfridssfären, att iakttagande eller avbildning görs på ett integritetskränkande sätt. Det har hävdats att det utvidgade skyddet i alltför hög grad inkräktar på massmediernas möjligheter att ta bilder, men utskottet anser förslaget vara befogat. Påståendena att fotografering kommer att begränsas i onödan förefaller överdrivna. Paragrafen kräver att handlingen skall vara obehörig och att den inte får kränka någons identitet. Därmed betraktas inte normala metoder att skaffa fram nyhetsmaterial som en straffbar handling.

8 § *Spridande av information som kränker privatliv*. Paragrafen skyddar privatlivet genom bestämmelser om att det är straffbart att obehörigen lägga fram uppgifter, antydningar eller bilder om någons privatliv. Paragrafen avser uppgifter, antydningar eller bilder som förs fram i massmedier eller på något annat sätt görs tillgängliga för ett stort antal människor.

Paragrafens 2 mom. begränsar straffbestämelsen. Det betraktas inte som spridande av information som kränker privatlivet, om en uppgift eller en bild som gäller privatlivet läggs fram om personer som är verksamma inom politiken, näringslivet, i offentlig tjänst eller offentligt uppdrag, när uppgiften, antydningen eller bilden sammanhänger med personens förfarande i denna verksamhet och behövs för behandlingen av någon samhälleligt betydelsefull sak.

De flesta sakkunniga ansåg att begränsningen gäller en alltför liten grupp, eftersom den bara skyddar personer inom politiken och näringslivet och i offentlig tjänst och i offentliga uppdrag. I den gällande strafflagen talas det i 27 kap. 3 a § om "annan med dessa jämförbar verksamhet". Detta har utelämnats i den nya lagen. Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att uttrycket är alltför otydligt i konstitutionellt hänseende och föreslår att lagrummet preciseras.

Det har visat sig vara en svår uppgift att precisera bestämmelsen. Lagutskottet föreslår trots allt att momentet kompletteras med orden "eller i annan med dessa jämförbar verksamhet". Utan tillägget gäller bestämmelsen en alltför liten personkrets. Om inte tillägget görs skulle paragrafen till exempel inte gälla organisationer med samhällsligt inflytande, såsom arbetsmarknadsorganisationer och andra intresseorganisationer. Tillägget stämmer överens med gällande lag. Det har inte förekommit några särskilda problem med tillämpningen eller tolkningen av den. Den verksamhet som avses i tillägget måste kunna jämföras med politik, näringsliv, offentlig tjänst eller offentligt uppdrag. Vid en bedömning av frågan bör man fästa särskilt avseende vid uppdragets samhällseliga betydelse när det till exempel gäller maktutövning. De tänkbara uppdrag som paragrafen gäller begränsas också av kravet i slutet av momentet att framförandet behövs för behandlingen av någon samhällsligt betydelsefull sak.

De sakkunniga hade olika uppfattningar om hur skyddet för offentliga personers eller klassiska kändisars privatliv skall bedömas i straffrättsligt hänseende. En del ansåg att frågan måste bedömas utifrån 2 mom. Då är klausulen om jämförbar verksamhet av stor betydelse. Denna tolkning får dock inte stöd av motiveringen till den gällande bestämmelsen (RP 94/1974 rd). Där talas bara om personer som utövar samhällslig makt. Att offentliga personers privatliv behandlas till exempel i publikationer med underhållande innehåll kan i vanliga fall inte motiveras med att frågan är av samhällsligt intresse.

Opinionsnämnden för massmedierna, som inte tillämpar strafflagen utan god journalisted,

har en doktrin om tre befolkningsgrupper. Nämnden delar in medborgarna i tre grupper för skyddet av privatlivet: politiska och ekonomiska maktutövare, klassiska kändisar och vanliga medborgare. Den första gruppen har det minsta skyddet och den tredje gruppen det bästa skyddet, och kändisarna ligger mitemellan.

Den klassifikation som opinionsnämnden för massmedier gjort upp kan utnyttjas också vid tolkningen av straffbestämmelsen gällande skyddet för privatliv. I 2 mom. dras gränser upp för när privatlivet är skyddat för dem som utövar politisk och ekonomisk makt. Skyddet för offentliga personers privatliv bör primärt bedömas i ljuset av 1 mom. Med de centrala kriterierna i bedömningen är begreppen obehörigen och privatliv. I motiveringen till bestämmelsen försöker regeringen lösa frågan om när det är tillåtet att tala om privata angelägenheter genom att förknippa det med uttryckligt eller tyst samtycke av personen i fråga. Att utgå från antagandet att någon gett sitt tysta samtycke är så till vida problematiskt att det är fråga om en rättslig nytthet som har status av grundläggande fri- och rättighet. Utan uttryckligt tillstånd är det i regel inte skäl att förmoda att en person hade samtyckt till spridning av information gällande det intimaste privatlivet.

Vad beträffar begreppet privatliv hänvisas det i propositionen till motiveringen till grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheter och den gällande bestämmelsen om kränkning av privatlivet. Begreppet går inte att definiera exakt. Dessutom växlar innehållet beroende på person, situation och plats. För vissa innebär den offentliga rollen att de låter saker komma i offentligheten som de flesta inte vill yppa för någon annan. Privatlivet sträcker sig över ett större område för vanliga medborgare än för exempelvis underhållningsartister eller idrottare, vars förehavanden till sin karaktär är offentliga och inte faller inom privatlivet.

Enligt förslaget kränker det privatlivet att sprida uppgifter, antydningar eller bilder. I lindringsbestämmelsen ingår inte framförande av antydningar. Grundlagsutskottet menar att lindringsbestämmelsen inte bör utsträckas till att

omfatta framförande av antydningar, eftersom det inte är nödvändigt att skydda en vag och obestämd behandling av privatlivet i offentligheten. De sakkunniga som lagutskottet hört har påpekat att yttrandefriheten beskärs alltför mycket om antydningar inte tas in i bestämmelsen. Därför föreslår lagutskottet, trots grundlagsutskottets ställningstagande, att antydningar tas med i momentet. Skyddet för privatlivet äventyras inte av att ordet fogas till bestämmelsen lika lite som det blir tillåtet att sprida lögnaktiga antydningar. Paragrafen handlar om spridning av sanningssenlig information om privatlivet. Att sprida falska uppgifter eller antydningar klassas som ärekränkning och är straffbart.

Enligt den gällande 27 kap. 3 a § anses som kränkning av privatliv inte offentliggörande som gäller en persons förfarande i offentlig tjänst eller i likartad verksamhet. I motiveringen till propositionen konstateras att bestämmelsens lydelse inte motsvarar syftet. Meningen var att uttrycka att det är tillåtet att berätta om dessa personers privatliv när privatlivet har samband med förfarandet i de uppdrag som avses i paragrafen. Den nya bestämmelsen har formulerats i enlighet härmed. Enligt utskottets åsikt framgår det fortfarande inte vilket syfte bestämmelsen har. Avsikten är att det skall vara tillåtet att berätta om en till privatlivet hänförlig sak, om personen i fråga har en offentlig tjänst eller handhar ett offentligt uppdrag och informationen kan påverka bedömningen av personens förfarande i detta uppdrag. Utskottet föreslår ett förtydligande av lydelsen i överensstämmelse härmed.

9 § *Ärekränkning*. Enligt det föreslagna 2 mom. tillåts saklig kritik mot en persons förfarande

inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller ett offentligt uppdrag eller inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet. Begränsningen har lagts till paragrafen till följd av utlåtandet från grundlagsutskottet. Bestämmelsen har ansetts nödvändig med hänsyn till samhällsdebatten samt den vetenskapliga och konstnärliga kritiken.

Uttrycket "saklig" är alltför diffust. Utskottet föreslår att det byts ut mot "som inte tydligt överskrider det som kan betraktas som godtagbart" och att skrivningen följer modellen i 8 § 2 mom.

Bestämmelsen i 3 mom. värnar en avlidens minne och heder. Om detta minne och denna heder kränks väcker det sorg och förstämning bland dem som stod den avlidne nära. Utskottet föreslår att slutet av bestämmelsen ges följande formulering: "För en person som den avlidne stod särskilt nära".

12 § *Åtalsrätt*. Lagutskottet har föreslagit att brottsbenämningarna i 3 och 4 § skall ändras och att 9 § 3 mom. preciseras. Samma ändringar bör göras i 12 § 1 och 3 mom.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskottet vördsamt

att det andra lagförslaget godkänns utan ändringar och

att det första lagförslaget godkänns med följande ändringar:

1

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i strafflagen 27 kap. och 42 kap. 1 §,

dessas lagrum sådana de lyder, 27 kap. jämte ändringar och 42 kap. 1 § i lag 343/1939, och ändras 24 kap. och 38 kap. 3 §,

dess lagrum sådana de lyder, 24 kap. jämte ändringar och 38 kap. 3 § i lag 578/1995, som följer:

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

1 §

(Som i RP)

2 §

Grovt hemfridsbrott

Om vid hemfridsbrott

1) gärningsmannen eller den som är delaktig i syfte att begå gärningen förser sig med ett vapen eller något annat redskap som lämpar sig för våld på person, eller om gärningsmannen eller den som är delaktig uppenbart har för avsikt att begå våld på person eller skada egendom, eller

2) brottsoffret på grund av att hotelser framställs eller egendom skadas i samband med brottet eller på grund av att gärningsmännens *eller de delaktigas* antal har grundad anledning att frukta för sin personliga säkerhet,

och hemfridsbrottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen *för grovt hemfridsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

3 §

Brott mot offentlig frid

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon annan inträder i ett ämbetsverk, en affärslägenhet, ett kontor, en produktionsinrättning, en möteslokal eller någon annan motsvarande lokal eller byggnad eller på dess omgärdade gårdsområde, eller på ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens användning och där det enligt beslut av myndigheten i fråga är förbjudet att röra sig, eller

2) gömmer sig eller stannar kvar på en plats som avses i punkt 1,

skall för **brott mot offentlig frid** dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Som *brott mot offentlig frid* betraktas dock inte en gärning som föranlett endast liten olägenhet.

4 §

Grovt brott mot offentlig frid

Om vid *brott mot offentlig frid*

1) gärningsmannen eller den som är delaktig i syfte att begå gärningen förser sig med ett vapen eller något annat redskap som lämpar sig för våld på person, eller om gärningsmannen eller den som är delaktig uppenbart har för avsikt att begå våld på person eller skada egendom, eller

2) brottet riktar sig mot en byggnad eller en lokal som används av riksdagen, republikens president eller statsrådet eller av en delegation eller representation för en främmande stat eller för en organisation som bildats av regeringar sinsemellan,

och *brottet mot offentlig frid* bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt brott mot offentlig frid* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

5 §

Olovlig avlyssning

Den som obehörigen med en teknisk anordning

1) (*utesl.*) avlyssnar eller upptar *samtal, prat* eller annat av (*utesl.*) privatlivet *på en hemfrids-skyddad plats* framkallat *eller uppkommet* ljud som inte är avsett för hans eller hennes kännedom, eller

2) på någon annan än en hemfrids-skyddad plats i smyg avlyssnar eller upptar *prat*, som inte är avsett för hans eller hennes och inte heller för någon annan utomståendes kännedom, under sådana omständigheter att talaren inte har skäl att anta att någon utomstående hör *pratet*,

skall för *olovlig avlyssning* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

(2 mom. som i RP)

6 och 7 §
(Som i RP)

8 §

Spridande av information som kränker privatliv

(1 mom. som i RP)

Som spridande av information som kränker privatliv anses inte framförande av en uppgift, *antydning* eller bild som gäller en sådan persons privatliv som verkar inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller i ett offentligt uppdrag *eller i något annat med dessa jämförbart uppdrag*, om uppgiften, antydningen eller bilden *kan påverka bedömningen av* personens förfarande i nämnda uppdrag och framförandet behövs för behandlingen av någon samhälleligt betydelsefull sak.

9 §

Ärekränkning

(1 mom. som i RP)

Som ärekränkning enligt 1 mom. 2 punkten anses inte kritik som riktar sig mot någon annans förfarande inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller ett offentligt uppdrag eller inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet *och som inte tydligt överskrider det som kan anses som godtagbart.*

För ärekränkning döms också den som framför en osann uppgift eller antydning om en avliden person så att gärningen är ägnad att orsaka lidande för *en person som (utesl.) den avlidne stod* särskilt nära.

10 och 11 §
(Som i RP)

12 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott, *brott mot offentlig frid*, olovlig avlyssning, olovlig observation eller förberedelse till olovlig avlyssning och olovlig observation, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller en synnerligen viktig allmän fördel kräver att åtal väcks.

(2 mom. som i RP)

Ett brott som avses i 9 § 3 mom. kan anmälas till åtal av den avlidnes änka eller änking, syskon, släkting i rakt nedstigande eller uppstigande led eller den som levt i gemensamt hushåll med den avlidne eller av en annan person som *den avlidne stod* särskilt nära.

38 kap.

Om informations- och kommunikationsbrott3 §
(Som i RP)

Ikraftträdelsebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 9 maj 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Henrik Lax /sv
vordf. Matti Vähänäkki /sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Jyri Häkämies /saml
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf
Annika Lapintie /vänst
Paula Lehtomäki /cent

Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Veijo Puhjo /vänst
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /cent
Marja Tiura /saml
Lasse Virén /saml
Harry Wallin /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Timo Tuovinen.

RESERVATION

Motivering

Varken regeringen i sin proposition eller lagutskottet i sitt betänkande tillmäter ämbetsfriden den betydelse den egentligen borde ha. När brottsrekvisiten gällande ofogsparagrafen (13 §) i 17 kap. strafflagen ändrades 1998 fick den nu föreliggande ämbetsfridsparagrafen stryka på foten. Redan då framfördes det kritik mot att straffet inte blev strängare än böter. Det betyder att allemansrätten att gripa enligt 1 kap. 1 § tvångsmedelslagen inte gäller när någon stör ämbetsfriden genom att föra oljud.

Den nya 24 kap. 3 § (brott mot offentlig frid) tar i brottsbeskrivningen över huvud taget inte hänsyn till att gärningen också kan ske genom att föra oljud. Detta är givetvis i sig en naturlig konsekvens av utformningen av den tidigare stiftade ofogsparagrafen (17 kap. 13 § strafflagen). År 1998 funderade man på att ge den nya paragrafen i 24 kap. en formulering som hade inneburit att också den som stör friden genom att föra oljud gör sig skyldig till brott mot offentlig frid.

Men så skedde inte. Av ändringen följer att en person som för oljud först bör uppmanas att avlägsna sig. Först om han eller hon inte åtlyder

uppmaningen blir allemansrätten att gripa tilllämplig, eftersom brott mot offentlig frid också sker om man olovligt stannar kvar på platsen. I det levande livet blir det dock alltid polemik om vem som har rätt att beordra fridstöraren att avlägsna sig och därmed genererar man onödiga bevissvårigheter, i synnerhet som man före avlägsnandet ytterligare bör kunna bevisa att en order att avlägsna sig faktiskt har uttalats. Om det i paragrafen i enlighet med reservationen ingick en passus om störande av friden genom att föra oljud, skulle det vara lätt att bevisa händelseförloppet.

Av vårt ändringsförslag följer att också 17 kap. 13 § (ofog) i strafflagen bör ändras, eftersom det i annat fall skulle finnas straffbestämmelser för samma gärning i två olika paragrafer i strafflagen.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi

att det första lagförslaget godkänns med följande ändringar:

1

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i strafflagen 27 kap. och 42 kap. 1 §,

dessa lagrum sådana de lyder, 27 kap. jämte ändringar och 42 kap. 1 § i lag 343/1939, och

ändras 17 kap. 13 §, 24 kap. och 38 kap. 3 §,

dessa lagrum sådana de lyder, 17 kap. 13 § i lag 563/1998, 24 kap. jämte ändringar och 38 kap. 3 § i lag 578/1995, som följer:

17 luku

Om brott mot allmän ordning

13 § (Ny)

Ofog

Den som

1) genom att föra oljud eller på något annat sådant sätt orsakar störning på allmän plats, (*utesl.*) vid kultur- eller idrottsevenemang, i ett kollektivt trafikmedel, vid ett möte eller någon annan tillställning som är avsedd för allmänna angelägenheter (*utesl.*),

2) orsakar störning genom att ringa samtal till ämbetsverk, kontor, affärer eller andra liknande platser,

3) orsakar störning genom att skjuta, kasta saker eller på något annat motsvarande sätt,

4) olovligen avlägsnar eller skadar en offentlig kungörelse eller ett meddelande som en myndighet har satt upp till allmänt påseende, eller

5) av okynne orsakar falskt larm genom att använda nödbroms eller larmanordning i ett kollektivt trafikmedel, en hiss eller någon annan anordning,

skall, om strängare straff för gärningen inte bestäms på något annat ställe i lag, för *ofog* dömas till böter.

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

1 och 2 §

(Som i LaUB)

3 §

Brott mot offentlig frid

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon annan inträder i ett ämbetsverk, en affärslägenhet, ett kontor, en produktionsinrättning, en möteslokal eller någon annan motsvarande lokal eller byggnad eller på dess omgärdade gårdsområde, eller på ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens användning och där det enligt beslut av myndigheten i fråga är förbjudet att röra sig, (*utesl.*)

2) gömmer sig eller stannar kvar på en plats som avses i punkt 1, eller

3) genom att föra oljud stör friden för dem som befinner sig på en i 1 punkten nämnd plats (Ny 3 punkt)

skall för brott mot offentlig frid dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

(2 mom. som i LaUB)

4—12 §

(Som i LaUB)

38 kap.

Om informations- och kommunikationsbrott

3 §

(Som i LaUB)

Ikraftträdelsebestämmelsen

(Som i LaUB)

Helsingfors den 9 maj 2000

Kari Myllyniemi /cent

Sulo Aittoniemi /alk

Toimi Kankaanniemi /fkf

Paula Lehtomäki /cent

Mauri Salo /cent

